כל

א המנחות שנקמצו שלא לשמן כשירות אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה חוץ ב ממנחת חוטא ומנחת קנאות א) מנחת חוטא ומנחת קנאות שקמצן שלא לשמן נתן בכלי והלך והקטיר שלא לשמן או לשמן ושלא לשמן או שלא לשמן ולשמן פסולות כיצד לשמן ושלא לשמן לשם מנחת חוטא ולשם מנחת נדבה שלא לשמן ולשמן לשם מנחת נדבה ולשם מנחת חוטא: **גמ'** ג) ב) למה לי למיתנא אלא ליתני ולא עלו לבעלים לשם חובה הא קמ"ל לבעלים הוא דלא עלו לשום חובה הא מנחה גופה כשרה ג) ואסור לשנויי כדרבא ד) דאמר רבא עולה ששחטה שלא לשמה אסור לזרוק דמה שלא לשמה ה) איבעית אימא סברא ואיבעית אימא קרא איבעית אימא סברא משום דמשני בה כל הני לישני בה וניזיל ואיבעית אימא קרא ו) מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לה' אלהיך נדבה ז) נדבה נדר הוא ג) קרי ליה נדר וקרי ליה נדבה אלא אם כמה שנדרת עשית יהא נדר ואם לאו יהא נדבה

ונדבה

כל המנחות שנקמצו שלא לשמן. כגון שהתנדב מנחת מרחשת והביאה וקמצה הכהן ואמר הריני קומץ לשם מחבת ד): **כשרות.** וקומצן נקטר ושיריהן נאכלין: **אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה.** דלא יצא ידי נדרו וצריך להביא אחרת לשם מרחשת: **חוץ ממנחת חוטא.** כגון ההיא דמטמא מקדש דכתיב בויקרא (ה) ואם לא תשיג ידו לשתי תורים וגו': **ומנחת קנאות.** מנחת סוטה. שאם קמצן שלא לשמן כגון לשם נדבה או נתן בכלי את הקומץ שלא לשמן או הוליך או הקטיר שלא לשמן או חישב באחת מעבודות הללו הריני עובד לשמו ושלא לשמו: **או שלא לשמו ולשמו.** באלו שתי מנחות פסולין ואין שיריהן נאכלין וטעמא מפ' בגמ' ה). והא דתנא או שלא לשמו ולשמו דלא תימא לשמו ושלא לשמו הוא דפסולה דתפיס לשון אחרון אבל שלא לשמו ולשמו לא ה) קמ"ל דאף ו) בתחלת דבריו אדם נתפס אית לן: **גמ'** מדקתני אלא משמע דכל דינה כמנחה כשירה אלא זה בלבד: **ואסור לשנויי.** בה שינוי אחר כגון אם עבר וקמצה שלא לשמה אסור לתת קומץ בכלי שלא לשמה: **נדבה.** בתמיה. והא נדר הוא דכתיב כאשר נדרת ז) (דברים כג): **אם כמה שנדרת עשית.** לשמה יהא נדר כלומר יצאת ידי נדרך ואם לאו יהא נדבה ויביא אחרת לנדרו:

כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשירות אלא שלא עלו לבעלים כו'. עבודה קמייתא נקט וה"ה נתינה בכלי והולכה והקטרה כדקתני סיפא ד' עבודות יש בקומץ כנגד ד' עבודות שיש בדם כדאמרינן לקמן בפ"ב (ד' טו.) ובפ"ק דזבחים (ד' ד.) ובאותן ד' עבודות פסלה מחשבה שלא לשמן ומחשבת פיגול דחוץ לזמנו וחוץ למקומו אבל בתנופה והגשה אין מחשבה פוסלת אע"ג דבעי כהונה ובפ"ק דזבחים (דף ד:) ילפינן מקראי דמחשבה פוסלת בשלמים בד' עבודות ושאר זבחים ילפינן משלמים בהיקשא דזאת התורה ומקרא דמוצא שפתיך ומצריך להו ונראה דלמנחות נמי ילפינן למלוה משלמים מההיא היקשא גופה כמו בזבחים דמדרשא דר' שמעון דדריש בגמרא בסמוך קדש קדשים היא כחטאת וכאשם מנחת חוטא הרי היא כחטאת מנחת נדבה הרי היא כאשם לא מצינן למילף דלא עיקר דרשא היא כדאמרינן בפ"ק דזבחים (דף יא.) * דעיקר קרא לכדר' יהודה בריה דרבי חייא ח) בא לעובדה ביד עובדה בימין כחטאת ט) כו' ולעכב במנחת חוטא מפרש התם מדכתיב בה היא כמו בחטאת וכן מפרש נמי בפירקין (דף ד.) דגמר מנחת חוטא ומנחת קנאות י) דפוסלות שלא לשמן דכתיב בהו היא ואם תאמר ועופות דבעו לשמן כדאמרינן בגמרא וכדתנן בזבחים בפ' חטאת העוף (דף סו:) מנלן דלאו מהיקשא דזאת התורה אי אפשר לומר כן לפירוש הקונט' דפ"ק דחולין (דף כב.) גבי עולת העוף דכתיב ואת השני יעשה עולה כמשפט דדריש התם כמשפט חטאת בהמה דאינו בא אלא מן החולין וביום ובידו הימנית שהקשה שם הקונטרס דמהיקשא דזאת התורה נפקא דדריש מיניה בסוף התודה (לקמן דף פג.) מה חטאת אינו בא אלא מן החולין אף כל דבר שבחובה אינה באה אלא מן החולין ט) ופירש בקונטרס י) (דמתוך כך) דעוף לא כתב בההוא קרא ולא אמרינן אלא בקרבן בהמה ואין לתרץ דילפינן עופות מזבחים לענין לשמן דאיכא למיפרך מה לזבחים שכן טעונין כלים דכי האי גונא פריך בפ' איזהו מקומן (זבחים דף מח:) גבי צפון ומיהו לפירוש הקונטרס דחולין קשה דעל כרחיך עופות כתיבי בקרא דזאת התורה י) דמסיק התם דביום דחטאת העוף מביום צוותו נפקא דכתיב בתר היקשא דזאת התורה וכן במגילה בפ' הקורא למפרע (דף כ:) גבי כל היום כשר למליקה דדריש בגמרא מביום צוותו ובפ' קמא דזבחים (דף ז:) גמרא חוץ מן הפסח דריש פסח לענין לשמן למלוה מדאיתקוש לשלמים מדכתיב ביום צוותו להקריב את קרבניהם זה בכור מעשר ופסח א"כ כיון דעופות נמי מביום צוותו נפקי שמע מינה דעופות נמי איתנהו בהיקשא דזאת התורה והוא הדין לענין שלא לשמן למלוה מדאיתקוש לשלמים ולעכב בחטאת העוף דדרשינן בתורת כהנים מדכתיב היא והא דאיצטריך לן כמשפט בפ' קמא דחולין (דף כב.) יש לפרש אליבא דר' אליעזר דפ' התודה (לקמן דף פג:) דלית ליה היקשא דזאת התורה וצ"ע דההיא דרשא דמייתי בפ"ק דחולין (דף כב.) דמשלו ולא משל ציבור ולא משל מעשר דריש לה בפרק התודה (לקמן דף פג.) אליבא דר' עקיבא ודלא כר' אליעזר ועוד היכי ילפינן עופות מחטאת בהמה הא חטאת בהמה דקאמר על כרחיך לאו כ) מפרו של אהרן קאי דמה ענייננו לשם אלא מחטאת בהמה דלעיל מיניה קאי שמביא בעשירית שזו באה חליפין לה כדפי' שם בקונטרס וחטאת בהמה מפרו של אהרן ילפא מדאיקרי חטאת והיינו למד מן הלמד ועוד קשה למה לי למדרש התם כפרו של אהרן משלו ולא משל מעשר תיפוק לי' כדאמרינן בסיפרי בפרשת ראה אנכי בענין דממעט עולות משום דכתיב גבי מעשר ואכלת ופרו של אהרן לשריפה קאי ומיהו בזה י"ל הא דכתיב אשר לו עיקר אתא למידרש משלו ולא משל ציבור ל) ונראה לפרש דמיתורא דרשינן כל חטאות דכתיב בפרו של אהרן את פר החטאת אשר לו דהוה מצי למכתב יא) את הפר אשר לו וכתיב החטאת למימרא דכל חטאות בין חטאת בהמה בין חטאת העוף משלו דהיינו מן החולין ולא משל מעשר והשתא ניחא דלא הוי היקש ומיהו אכתי קשה למה לי כמשפט לענין חולין גבי עולת העוף תיפוק ליה מדרשא דסיפרי דהא אינה נאכלת וי"ל דס"ד דאתא והקריבו לחלק לענין חולין כדדריש התם דחלק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף מדכתיב והקריבו מ) מתוך כך ניחא ליה דלא הוה ילפינן לה מהקישא דזאת התורה משום דכתיב והקריבו וא"ת אם כן מאי פריך התם ביום מביום צוותו נפקא דילמא הייתי מחלק מוהקריבו וי"ל דביום צוותו כתיב על זאת התורה לעולה דמשמע כל עולות ולוג שמן של מצורע דבעי לשמן כדתניא לקמן בהקומץ רבה (דף ס:) נ) (גמר) שבע הזאות שבפרה (דקתני בברייתא) ושבפנים ושבמצורע שלא לשמן פסולות פי' להרצות כדמסיק יש לפרש דנפיק מהקישא דזאת התורה דביום צוותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם (ויקרא ז) איירי נמי בלוג שמן של מצורע דאיקרי קרבן כדדרשינן בפ' ואלו מנחות (לקמן ד' עג.) לכל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע אבל אין לתרץ דהוי בכלל אשם מצורע דאם כן יפסל שלא לשמו לר' אליעזר כאשם ולקמן בהקומץ רבה (דף כח.) מסקינן דלא מיפסיל משום דהוי למד בהיקש ודבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בהיקש ומהא דדריש במגילה (דף כ:) מליקה מביום צוותו ושחיטה מביום זבחכם ולא דריש שחיטה מביום צוותו כמליקה משום דשחיטה לאו עבודה היא: **שלא** לשמן. לכאורה משמע דאיירי בשינוי קודש כדמפרש בסיפא לשם מנחת חוטא לשם מנחת נדבה והוא הדין שנוי בעלים כדמוכח בגמרא בפ"ק דזבחים (דף ד.) ושמא פשיטא ליה להש"ס בכל דוכתי דשנוי בעלים כשנוי קדש כתירוצו של רבה דמשני בגמרא כאן בשנוי קדש כאן בשנוי בעלים אי נמי ממתני' דפרק בית שמאי (זבחים דף מו:) לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח לשם זובח: **לשמן** ושלא לשמן. בפ"ק דזבחים (דף ג:) מסקינן דסתמן כלשמן יב) קאמר: **קרי** ליה נדר וקרי ליה נדבה. משמע מהכא דכל היכא דכתיב נדר נדר דוקא ונדבה נדבה דווקא וכן בפ"ק דר"ה (דף ו.) לענין בל תאחר ואפילו לר"מ דפ"ק דחולין (דף ב. ושם: ד"ה אבל) דדריש טוב אשר לא תדור טוב מזה ומזה שאינו ס) נודב כל עיקר אלמא קרי לנדבה נדר שאני הכא דדריש מדשני קרא בדיבוריה אי נמי בחולין דריש דכיון דחייש קרא לתקלה לא שנא נדר ולא שנא נדבה דבתרווייהו איכא למיחש אי נמי משום דנדר נפקא לן מכי תחדל שמע מינה דטוב אשר לא תדור לנדבה אתא: **ואם** לאו יהא נדבה. אע"ג דבפ"ק דראש השנה (דף ו.) דריש ליה לענין בל תאחר דלא שייך לאמר שחיטה הכא דריש מפשטיה דקרא דמשמע דקרי ליה לנדר נדבה:

שחיטה

מסורת הש"ס

א) זבחים ב., ב) ג"ז שם, ג) [כריתות ד: וש"נ], ד) [זבחים ב. ד:], ה) [לקמן ד.], ו) כ"ה בגמר דבריו ר"ל דאף בגמר וכ"ה בתחלת דיבוריה וכ"ה ברש"י פסחים ס ע"א ד"ה אלא לאו. נ"ק, ז) הוא דאמית. נ"ק, ח) צ"ל לשמן, ט) צ"ל ומתוך כך פי' הקונט'. י) דמתוך דעוף לא כתב בהאי קרא לא משמע ליה מהתם הקישא אלא קרבנות בהמה כו' כצ"ל. נ"ק, כ) אפרו כו' אלא מחטאת כו'. נ"ק, ל) צ"ל וצריך לומר דמיתורא כו', מ) ומתוך כך ניחא לי. נ"ק, נ) נגד. נ"ק, ס) צ"ל נודר.

* * *

תורה אור השלם

א. מוֹצָא שְׂפָתֶיךָ תִּשְׁמֹר וְעָשִׂיתָ כַּאֲשֶׁר נָדַרְתָּ לַיי אֱלֹהֶיךָ נְדָבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ: דברים כג כד

* * *

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כל וכו' דעיקר קרא לכדר' יהודה כו'. ק"ל הא למה דקי"ל דחרק בשמאל פסול בכל הקדשים ל"ל למדרש כלל הך דרשא דר"י בריה דר"ח אם לא לעובדה בכלי בשמאל דהא גם באשם פסול בשמאל ובזבחים מסקינן ה"נ לר"ש אבל לדידן ע"כ הקרא לענין שלא לשמה דמנחת חוטא כחטאת ומנחת נדבה כאשם וצ"ע:

* * *

מוסף רש"י

נתן בכלי והלך והקטיר. או או קתני וכו' (זבחים יא.). או לשמן ושלא לשמן. שחישב בעבודה אחת לשמו ושלא לשמו (שם) ותנא לשמו ושלא לשמו לאפוקי מדרבי מאיר דאמר תפוס לשון ראשון ותנא שלא לשמו ולשמו, דלא תימא תפוס לשון אחרון דהא הדר ביה מקמא וכי שחיט אהאי בתרא קא שחיט קמ"ל כר' יוסי דאמר בכל דבריו אדם נתפס ולא הדר ביה אלא אתרוייהו איכוין (פסחים ס.). למה לי למיתני אלא. להאריך בלשונו ליתני ולא עלו לבעלים וכי' לשון קצרה כדקיימא לן (פסחים ג:) לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה (זבחים ב:). הא קמ"ל. שאין כאן שום ירידה אלא שחובה לבדו (שם). ואסור לשנויי. בה שיריה אמרינא לעבוד אחת משאר עבודות לכתחלה שלא לשמה, מיהו אם עבר ושינה כשר (שם). משום דמשני בה. הלא דמינא לישני בה כל הני וניזיל (שם). נדבה נדר הוא. דהא כאשר נדרת כתיב ויש חילוק בין נדר לנדבה נדר דאמר הרי עלי ונדבה הרי זו (שם). אם כמה שנדרת עשית. שעבד עבודותיה לשמה יהא נדר. ויצא זה נדרך ואם לאו יהא לנדבה. כאילו התנדבת זה נדבה אחרת ולא לשם הראשונה. (שם:).

עין משפט נר מצוה

א א ב מיי' פט"ו מהל' פסולי המוקדשין הלכה ג:
ב ג מיי' שם הל"ג:

* * *

שיטה מקובצת

א) מנחת חוטא. הכתובה בפרשת ויקרא דהיינו אכילת קודש וכניסת מקדש בטומאה ושמיעת קול וביטוי שפתים דמייתי עשירית האיפה והיא נקראת מנחת חוטא ואין בה לא שמן ולא לבונה: ב) כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשרות. למה לי למתני אלא. פי' דהא אמרינן לעולם ישנה אדם דרך קצרה א"כ למה לי למיתנא אלא דלישנא דאלא משמע דיש בהן כשרות הרבה ואין בהם משום פסול אלא שלא עלו ואיזה כשרות יש אלא שהקומץ נקטר והשירים נאכלין. ומשני דאסור לשנות בהן. תוס' מהר"ם: ג) קרי לה נדר וקרי לה נדבה. ס"א אינו א): אלא אם כמה שנדרת. וה"פ דקרא אם מוצא שפתיך תשמור ועשית מוצא שפתיך אז יהא ממש כמו שנדרת ואם לאו לה' אלהיך נדבה. תוס' חיצונית: ד) לשם מחבת. וה"ה שינוי בעלים כגון מנחת ראובן לשם מנחת שמעון. תוס': ה) ולשמו לא. עיין לקמן רש"י דף קג ע"ב: ו) קמ"ל דאף בגמר דבריו אדם נתפס אית לן הילכך איצטריך למתני הני תרי בבי: ז) נדרת. אלא מדלא כתיב תשמור כאשר נדרת אלא ועשית כאשר נדרת משמע הכי אם כמה שנדרת עשית לשמה יהא נדר כלומר יצאת ידי נדרך ואם לאו יהא נדבה ויביא אחרת לנדרו. אלמא מדמי לנדבה האי שנשחט שלא לשמו וכיון דנדבה היא אסור לשנויי בה: ח) בריה דרבי חייא הוא דאתא בא לעובדה: ט) כחטאת כו'. ועוד דלקמן בפרקין (דף ד.) אמרינן בשלמא מנחת חוטא חטאה קרייה רחמנא אלא דכחטאת וכאשם אין זה עיקר דרשא. מהר"ם: י) וזאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת וגו' דמיירי בין בהמה בין עוף: יא) את הפר אשר לו. עיין תוס' חולין דף כ"א ע"א [ד"ה כמשפט]: יב) דסתמא כלשמן דמי. הס"ד:

א) וכן גרים זבחים דף ג ליתא לתיבות קרי ליה נדר וקרי ליה נדבה ע"ש.